

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

**Ramowy Plan Działań dla Żywności
i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce
na lata 2014 – 2020
(zaktualizowany 5 czerwca 2018 r.)**

Warszawa, 5 czerwca 2018 r.

Spis treści

Wstęp.....	3
Stan rolnictwa ekologicznego w Polsce	5
Cele i działania	6
Wsparcie krajowe	16
Wsparcie z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.....	16
Podsumowanie	19
Załącznik Analiza SWOT	19

1. Wstęp

Rolnictwo Ekologiczne - określane również jako: biologiczne lub organiczne, oznacza system gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej w obrębie gospodarstwa. Jest to system trwały, samowystarczalny i ekonomicznie bezpieczny.

Produkcja prowadzona metodami ekologicznymi pozwala na uzyskanie wysokiej jakości produktu, przy wytwarzaniu którego zastosowano w możliwie największym stopniu metody naturalne, nienaruszające równowagi przyrodniczej. Zasada ta dotyczy wszystkich rodzajów i etapów produkcji – zarówno roślinnej, chowu i hodowli zwierząt, produktów akwakultury, jak i przetwórstwa. Produkcja w ekologicznym gospodarstwie rolnym jest prowadzona zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, uaktywnia biologiczne procesy poprzez stosowanie naturalnych środków produkcji oraz zapewnia trwałą żyzność gleby, zdrowotność roślin i zwierząt. W szczególności produkcja ta polega na stosowaniu prawidłowego płodozmianu i innych naturalnych metod utrzymywania lub podwyższania biologicznej aktywności i żyzności gleby, a także doboru gatunków i odmian roślin oraz gatunków i ras zwierząt, uwzględniającego ich naturalną odporność na choroby.

Bardzo często podkreśla się dwoistą naturę systemu rolnictwa ekologicznego. Jest to przede wszystkim system wpływający pozytywnie na środowisko naturalne, co z kolei przyczynia się do osiągania szeroko rozumianych korzyści rolnośrodowiskowych. Z drugiej jednak strony rolnictwo ekologiczne jest odpowiedzią na zmieniającą się strukturę popytu na rynku. Po wielkiej fascynacji świata produkcją żywności w warunkach przemysłowych - konsument coraz częściej stwierdza, że tylko żywność powstała w warunkach jak najbardziej zbliżonych do naturalnych spełni jego oczekiwania. Część konsumentów skłania się ku tym produktom, chcąc je kupować mimo zazwyczaj wyższej ceny niż za produkty, które zostały wytworzone metodami konwencjonalnymi. Zgodnie z tym podejściem system rolnictwa ekologicznego jest systemem rynkowym, pozwalającym na konkurencję jakościową.

Działania na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego stwarzają zatem możliwości rozwiązywania problemów związanych z ochroną środowiska, dobrostanem zwierząt, a także rozwojem obszarów wiejskich przy jednoczesnym wytwarzaniu żywności wysokiej jakości. Produkcja prowadzona metodami ekologicznymi w oparciu o walory przyrodnicze jest najbardziej przyjazną dla środowiska i wpływa na znaczne ograniczenie zewnętrznych środków do produkcji. Rolnictwo ekologiczne spełnia jednak nie tylko rolę związaną z produkcją żywności, ale wpływa na utrzymanie i zwiększenie różnorodności biologicznej i walorów przyrodniczych rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Dodatkowo rolnictwo ekologiczne poprzez swoją pracochłonność wpływa na zwiększenie zatrudnienia na obszarach wiejskich.

Prowadzone badania wskazują, że nieodpowiednie odżywianie się może być przyczyną wielu chorób, dlatego należy prowadzić działania zmierzające do zmiany nawyków żywieniowych, w tym do konsumpcji produktów ekologicznych. Produkcja żywności metodami ekologicznymi jest szansą na podniesienie konkurencyjności przetwórców i producentów rolnych oraz wpływa na zmianę sposobu konkutowania z ilościowego na jakościowy. Należy również zwrócić uwagę, że światowy rynek rolnictwa ekologicznego rozwija się znacznie szybciej niż rynek żywności konwencjonalnej. Ponadto rosnąca popularność żywności ekologicznej, w dużym stopniu przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności terenów wiejskich oraz rozwoju turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki.

Warunki strukturalne, środowiskowe, społeczne i historyczne powodują, że polskie rolnictwo jest predestynowane do stosowania ekologicznych metod produkcji żywności. Polska jest

krajem, w którym zużycie chemicznych środków produkcji w rolnictwie było zawsze niższe niż w większości krajów europejskich, co sprawiło, że jakość ekologiczna przestrzeni produkcyjnej w rolnictwie oraz jej różnorodność biologiczna należą do najlepszych w Europie. Może to znacznie ułatwić polskim rolnikom podejmowanie produkcji żywności metodami ekologicznymi. Zwiększenie udziału żywności ekologicznej na rynku jest korzystne dla polskiego rolnictwa, a także będzie wpływać na zaspokojenie rosnącego zapotrzebowania konsumentów na taką żywność.

W 2004 r. Rada Unii Europejskiej zarekomendowała państwom członkowskim opracowanie krajowych planów działań, na podstawie Europejskiego Planu Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa. Krajowy Plan Działań ma na celu uszczegółowienie i rozwinięcie działań zaproponowanych w Europejskim Planie Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa oraz dostosowanie zaproponowanych na poziomie europejskim wytycznych do polskich realiów, potrzeb oraz celów polityki rolnej. Jednocześnie należy pamiętać o specyfice rynku krajowego w tym sektorze i uwzględnić ją w podejmowanych i planowanych działaniach.

Od 2011 r. zadania związane z rolnictwem ekologicznym realizowane były zgodnie z „*Planem Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa w Polsce na lata 2011 – 2014*”¹. Zmiany w przepisach dotyczących rolnictwa ekologicznego spowodowały, że niektóre zadania tego planu zostały zrealizowane lub ich realizacja przestała być zasadna. Pojawiły się również nowe wyzwania, którym sektor ten musi sprostać oraz nowe zadania, które należy wykonać. Plan ten jest również niezbędny do właściwej realizacji rozwiązań związanych ze wsparciem rolnictwa ekologicznego w ramach Wspólnej Polityki rolnej po 2013 r. Mając powyższe na uwadze „*Plan Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa w Polsce na lata 2011 – 2014*” został zastąpiony „*Ramowym Planem Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014 – 2020*”. Plan ten został opracowany w oparciu o wyniki analizy SWOT, stanowiącej załącznik do niniejszego dokumentu.

W Planie zaproponowano cele i konkretne działania, które korespondują z dokumentami o charakterze strategicznym, w szczególności „*Strategią Zrównoważonego Rozwoju*” oraz „*Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa*” i jednocześnie stanowią ich niezbędne uzupełnienie w kontekście żywności i rolnictwa ekologicznego. Celem głównym „*Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2014 - 2020*” jest rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. W 2017 r. „*Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014 – 2020*” uznany został za jeden z projektów strategicznych w ramach Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Dotychczasowe doświadczenia uzyskane w trakcie ponad trzyletniej realizacji „*Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014 – 2020*” oraz postulaty zgłaszane przez organizacje reprezentujące podmioty działające w sektorze rolnictwa ekologicznego, wskazały na konieczność dokonywania aktualizacji informacji wskazywanych w tym Planie.

¹ Poprzedzony był on przyjętym przez kierownictwo Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 26 marca 2007 r. pierwszym „*Planem Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa w Polsce na lata 2007 – 2013*”.

2. Stan rolnictwa ekologicznego w Polsce

Na koniec 2016 r.² liczba producentów ekologicznych prowadzących działalność w Polsce wyniosła 23 375. W okresie 2015-2017 odnotowano istotny wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność w zakresie przygotowania produktów do sprzedaży, w tym przetwórstwa (z 562 podmiotów w 2015 r. do 705 w 2016 r. i 795³ w 2017 r.). W 2017 r. funkcjonowało 449 przetwórni, które prowadziły działalność w 605 kategoriach przetwórczych. Pomimo ogólnego rozwoju sektora rolnictwa ekologicznego, od 2014 r. następuje zmniejszenie powierzchni użytków rolnych, na których stosowane są ekologiczne metody produkcji (z 580 730,03 ha w 2015 r. do 536 579,22 ha w 2016 r.). Dane pokazują, że w latach 2015 – 2016 największą powierzchnię ekologicznych użytków rolnych zajmowały rośliny na paszę, łąki i pastwiska oraz zboża, które łącznie stanowiły 80,2% powierzchni w 2015 r. oraz 76,7% w 2016 r. Najważniejsze gatunki zwierząt chowane metodami ekologicznymi to drób (głównie kury nieśne i brojlery), owce i bydło. W latach 2013 - 2016 znacząco wzrosła produkcja zbóż ekologicznych z 117 do 150 tys. ton oraz warzyw ekologicznych z 28 do 51 tys. ton. W okresie 2015-2016 w powierzchni ekologicznych użytków rolnych spadł udział łąk i pastwisk z 27,2% na 25,6%, roślin przeznaczonych na paszę z 35,5% na 32,2% oraz upraw sadowniczych i jagodowych z 8% na 6,6%.

W 2016 r., podobnie jak w 2015 r., najliczniejszą grupę producentów ekologicznych stanowili producenci rolni – 22 435 producentów (tj. 96,0% wszystkich producentów ekologicznych). Producenci prowadzili działalność również w innych zakresach: przygotowania produktów ekologicznych (705 podmiotów), wprowadzania na rynek produktów ekologicznych z wyłączeniem produktów importowanych z państw trzecich (720 podmiotów), dostaw kwalifikowanego materiału siewnego i wegetatywnego materiału rozmnożeniowego (143 podmioty), wprowadzania na rynek produktów ekologicznych importowanych z państw trzecich (120 podmiotów), zbioru ze stanu naturalnego i pszczelarstwa (odpowiednio 37 i 32 podmioty). Najmniej liczną grupę stanowili producenci prowadzący działalność w zakresie akwakultury i wodorostów morskich (5 producentów). Bardzo często producenci prowadzili działalność w więcej niż jednej kategorii produkcji.

Ustanowiony w Polsce system kontroli w rolnictwie ekologicznym jest zgodny z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie *produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającego rozporządzenie (EWG) nr 2092/91* (Dz. Urz. WE L 189 z 20.07.2007, str.1, z późn. zm.) oraz spełnia warunki określone w rozporządzeniu (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie *kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym i regulami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt* (Dz. Urz. L 165 z 30.04.2004, str. 1, z późn. zm.). System kontroli daje konsumentom pewność, że produkty ekologiczne są wytwarzane zgodnie z wymogami określonymi w przepisach dotyczących rolnictwa ekologicznego.

Ważnym elementem systemu produkcji metodami ekologicznymi jest bowiem zagwarantowanie, że produkty oznakowane jako ekologiczne zostały wytworzone zgodnie z obowiązującymi przepisami. W celu potwierdzenia tej zgodności wprowadzony został specjalny system kontroli i certyfikacji. Każdy z producentów ekologicznych musi znajdować się pod kontrolą w ramach tego systemu. System ten tworzą **Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Polskie Centrum Akredytacji oraz 12 jednostek certyfikujących w zakresie rolnictwa ekologicznego.**

² Dane statystyczne za GIJHAR-s „Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2015 – 2016” Warszawa 2017.

³ Dane wstępne za 2017 r.

W celu sprawowania efektywnego nadzoru nad jednostkami certyfikującymi oraz nad rynkiem rolnictwa ekologicznego Inspekcja Weterynaryjna, Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcja Handlowa (jako część UOKiK) są zobowiązane do współpracy z Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

System rolnictwa ekologicznego otrzymywał wsparcie finansowe od 1998 r. Sektor rolnictwa ekologicznego wspierany był również w ramach „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013”. Duże znaczenie przypisywane jest rolnictwu ekologicznemu także w ramach Wspólnej Polityki Rolnej do 2020 r. Znalazło to odzwierciedlenie w rozwiązaniach związanych z „zazielenieniem” I filara WPR oraz w przepisach, które stanowiły podstawę do tworzenia założeń programowych PROW 2014-2020. W ramach ww. przepisów wyodrębniono osobne działanie „Rolnictwo ekologiczne” poświęcone wyłącznie temu sektorowi. Dodatkowo, w wielu działaniach w ramach PROW 2014-2020 rolnictwo ekologiczne jest preferowane lub producenci otrzymują dodatkowe punkty, jeśli prowadzą produkcję ekologiczną.

Działania przewidziane w „Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014 – 2020” realizują i wspierają cele wyznaczone w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich⁴, w szczególności poprzez wspomaganie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, zwiększenie rentowności gospodarstw, wspieranie organizacji łańcucha dostaw żywności, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, promowanie dobrostanu zwierząt oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną.

3. Cele i działania

„Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014 – 2020” został przygotowany biorąc pod uwagę bardzo duże znaczenie przypisywane rozwojowi rolnictwa ekologicznego w Polsce. Przedstawia on działania, jakie powinny być podejmowane i realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jednostki podległe lub nadzorowane, w celu osiągnięcia wytyczonych celów. Celem głównym „Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2014 - 2020” jest rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. Dążenie do osiągnięcia celu głównego będzie realizowane przez działania przypisane do siedmiu celów szczegółowych:

- I. Zwiększenie konkurencyjności rolnictwa ekologicznego oraz wzrost podaży żywności ekologicznej na rynku;
- II. Rozwój przetwórstwa produktów ekologicznych;
- III. Dywersyfikacja oraz wzmocnienie kanałów dystrybucji produktów ekologicznych;
- IV. Wzrost wiedzy konsumentów na temat rolnictwa ekologicznego i żywności ekologicznej;
- V. Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa ekologicznego;
- VI. Włączenie organów administracji rządowej i samorządowej w rozwój sektora rolnictwa ekologicznego;
- VII. Utrzymanie wysokiego poziomu systemu kontroli i certyfikacji produktów ekologicznych.

⁴ Zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 .

Cele pośrednie będą wdrażane poprzez opisane w niniejszym dokumencie działania. Lista proponowanych działań nie jest jednak listą zamkniętą i może być w ramach potrzeb rozszerzana.

Poszczególne instytucje wymienione w „*Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014 - 2020*” będą wykonywały zadania w zakresie swojej właściwości. W szczególności Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi jako organ centralny odpowiada za proces legislacyjny, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa jako agencja płatnicza odpowiada za wdrożenie poszczególnych działań finansowanych z PROW 2014-2020, a na Ośrodki Doradztwa Rolniczego odpowiadają za doradztwo i przekazywanie wiedzy producentom. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa prowadzi działania informacyjne i promocyjne, a Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno Spożywczych nadzoruje system kontroli i certyfikacji w Polsce.

Cel I: Zwiększenie konkurencyjności rolnictwa ekologicznego oraz wzrost podaży żywności ekologicznej na rynku.

Wsparcie producentów ekologicznych powinno być kompleksowe i obejmować zarówno bezpośrednie wsparcie finansowe związane z rekompensatą utraconych dochodów jak też wsparcie merytoryczne. Wsparcie merytoryczne powinno być związane z przenoszeniem dobrych praktyk, działaniami doradczymi oraz prowadzeniem badań naukowych w celu rozwiązywania aktualnych problemów w rolnictwie ekologicznym.

a) Kontynuacja wsparcia produkcji ekologicznej w ramach PROW 2014-2020 umożliwiająca obniżenie kosztów produkcji. Rolnictwo ekologiczne, dzięki specyficznym metodom gospodarowania dostarcza wielu korzyści środowiskowych, wpływając na zachowanie różnorodności biologicznej oraz zasobów środowiska rolniczego. Wiąże się to jednak z większymi kosztami produkcji, ponoszonymi przez rolników i przetwórców ekologicznych. W pełni uzasadnione jest zatem wspieranie tego typu produkcji, poprzez rekompensowanie dodatkowych kosztów i utraconego dochodu. W związku z powyższym kontynuowane jest wsparcie systemu produkcji ekologicznej w ramach działania „*Rolnictwo ekologiczne*” PROW 2014-2020. Wsparcie dostępne jest również w ramach operacji typu: „*Modernizacja gospodarstw rolnych*”.

Dostępne środki są skierowane do producentów rolnych, spełniających wymagania określone dla tego działania tak, aby faktycznie wspierały one osiągnięcie celów i rozwój sektora rolnictwa ekologicznego. Jednocześnie podejmowane będą działania na rzecz uproszczania systemu płatności oraz ujednolicania obowiązków i wyrównania zasad otrzymywania wsparcia przez wszystkich producentów rolnych. Stałość i przejrzystość zasad prowadzenia produkcji oraz przetwórstwa ekologicznego jest bowiem warunkiem uzyskania zaufania podmiotów dla tego systemu jakości.

Działanie będzie realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy pomocy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Realizacja działania będzie wymagała także wsparcia ze strony Ośrodków Doradztwa Rolniczego.

b) Prowadzenie badań na rzecz doskonalenia technologii produkcji ekologicznej. Ograniczony dostęp do środków produkcji, dopuszczonych do stosowania w rolnictwie konwencjonalnym, oraz konieczność spełnienia bardzo restrykcyjnych wymagań rolnictwa ekologicznego powoduje, że rolnicy ekologiczni często stają przed wyzwaniami, niewystępującym w rolnictwie konwencjonalnym. Dlatego też konieczne jest stałe wspieranie

sektora rolnictwa ekologicznego poprzez badania naukowe, ukierunkowane na rozwiązywanie problemów specyficznych dla tego rodzaju produkcji.

Prowadzone badania powinny być przede wszystkim ukierunkowane na wypracowanie innowacyjnych rozwiązań pojawiających się lub istniejących problemów, zarówno w produkcji rolniczej, jak i w przetwórstwie ekologicznym, ale także powinny uwzględniać oczekiwane i przygotowywane zmiany w przepisach dotyczących rolnictwa ekologicznego. W szczególności powinny być finansowane badania naukowe, które mają na celu rozwiązanie problemów producentów w zakresie zasad odchowu młodych zwierząt ekologicznych, technologii produkcji pasz ekologicznych, zasad zabezpieczania i przeciwdziałania zanieczyszczeniom GMO oraz niedozwolonymi do stosowania środkami produkcji, jak również badania nakierowane na zwiększenie oferty nasion ekologicznych lub liczby środków ochrony roślin do rolnictwa ekologicznego.

W ramach działania kontynuowane będzie zatem wsparcie badań na rzecz rolnictwa ekologicznego, w ramach dotacji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz realizowanych na rzecz Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi programów wieloletnich. Na potrzeby transferu wiedzy i wdrażania innowacji do praktyki realizowane jest działanie „*Współpraca*” w ramach PROW 2014-2020.

Działanie polegające na prowadzeniu badań na rzecz doskonalenia technologii produkcji ekologicznej jest realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy pomocy jednostek naukowo-badawczych, w tym nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

c) Przenoszenie dobrych praktyk i działania doradcze. Rozwój rolnictwa ekologicznego wymaga ustanowienia efektywnego mechanizmu transferu wiedzy z nauki do praktyki (to znaczy do producentów i przetwórców ekologicznych).

W związku z powyższym w ramach działania prowadzone będzie doradztwo skierowane do ekologicznych producentów rolnych oraz przetwórców, w tym poprzez sieć gospodarstw demonstracyjnych (prowadzonych przez Centrum Doradztwa Rolniczego jako koordynatora sieci oraz Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego). Dodatkowo, w 2016 roku w Wojewódzkich Ośrodkach Doradztwa Rolniczego utworzone zostały działy Rolnictwa Ekologicznego i Ochrony Środowiska, które powinny być wzmocnione przez transfer wiedzy i współpracę z ośrodkami naukowymi. Dzięki temu będą mogły one właściwie służyć doradztwem technologicznym dla rolników ekologicznych. Opracowywane będą także materiały informacyjno-dydaktyczne, promujące dobre praktyki w produkcji ekologicznej. Działaniu służyć będzie także organizowanie kursów oraz spotkań branżowych. Organizowane będą szkolenia dla producentów rozpoczynających produkcję ekologiczną.

Realizowane są także działania „*Współpraca*”, „*Transfer wiedzy i działalność informacyjna*” oraz „*Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw*” w ramach PROW 2014-2020, które mogą być wykorzystywane do osiągnięcia omawianego celu.

Działanie będzie realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, przy wsparciu jednostek naukowo-badawczych podległych Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ośrodków Doradztwa Rolniczego.

d) Przedłużenie możliwości korzystania z odstępstw od zasad produkcji ekologicznej oraz działania na rzecz rozwiązania aktualnych problemów w tych zakresach. Obecnie dopuszczone i możliwe do zastosowania odstępstwa od zasad produkcji ekologicznej mogą być w przyszłości ograniczone lub zlikwidowane, dlatego należy prowadzić działania w celu rozwoju sektora tak, aby producenci ekologiczni nie musieli z tych odstępstw korzystać. W szczególności ważny jest rozwój ekologicznej produkcji nasiennej (przeprowadzone konsultacje wskazały, że główną barierą w rozwoju tego sektora jest ograniczony dostęp właściwych środków produkcji, a przede wszystkim środków ochrony roślin), a także działania dotyczące produkcji zwierzęcej, w tym produkcji pasz ekologicznych, dopracowanie zasad odchowu młodych zwierząt ekologicznych, przygotowanie bazy danych o dostępnych zwierzętach ekologicznych. Realizowane będą także działania na rzecz zapewnienia rolnictwu ekologicznemu dostępności środków produkcji – takich jak środki ochrony roślin, pasze. Utrzymanie odstępstw niezbędne jest zatem do zachowania ciągłości produkcji i konieczne będzie aż do momentu utworzenia modelu reprodukcyjnie samowystarczalnego.

Osiągnięciu powyższego celu służyć będzie wsparcie badań naukowych i prezentacja uzyskiwanych wyników na szkoleniach dla producentów i doradców przy jednoczesnym wsparciu działań inwestycyjnych gospodarstw w celu ich modernizacji.

Na realizację powyższych działań przeznaczone zostaną środki będące w dyspozycji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na udzielanie dotacji do badań na rzecz rolnictwa ekologicznego oraz na realizację programów wieloletnich przez jednostki naukowo-badawcze, a także środki przeznaczone na realizację zadań przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego. Działanie będzie także mogło być realizowane ze środków PROW 2014-2020, w ramach działań „*Rolnictwo ekologiczne*”, „*Współpraca*”, „*Transfer wiedzy i działalność informacyjna*”, „*Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw*”, „*Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej*” oraz „*Inwestycje w środki trwałe*”. Działanie będzie realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy pomocy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i przy wsparciu jednostek naukowo-badawczych podległych Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ośrodków Doradztwa Rolniczego.

Cel II: Rozwój przetwórstwa produktów ekologicznych.

Ważne jest, aby w Polsce odbywała się nie tylko produkcja pierwotna żywności ekologicznej, ale także dynamicznie rozwijała się produkcja żywności przetworzonej. Przetwórstwo produktów ekologicznych daje możliwość osiągnięcia wyższych dochodów, wpływa pozytywnie na budowanie relacji handlowych i na zwiększenie zatrudnienia na obszarach wiejskich.

a) Stymulowanie rozwoju przetwórstwa. Wsparcie przetwórstwa ekologicznego oraz budowa sieci lokalnych powiązań producentów ekologicznych dla zwiększenia podaży surowca ekologicznego oraz zwiększania asortymentu i ilości wytwarzanych produktów ekologicznych będzie realizowane w ramach działań: *Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej*”, „*Inwestycje w środki trwałe*” typ operacji „*Przetwórstwo i marketing produktów rolnych*” w ramach PROW 2014-2020.

Działanie jest kontynuowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy pomocy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Realizacja działania będzie wymagała także wsparcia ze strony Ośrodków Doradztwa Rolniczego.

b) Przenoszenie dobrych praktyk w przetwórstwie. W ramach działania rozwijane będą struktury doradztwa rolniczego, tak aby zapewnić możliwość otrzymania i uzyskania specjalistycznego doradztwa przez producentów w zakresie przetwórstwa, w każdym województwie.

Na potrzeby realizacji powyższych działań wykorzystane zostaną środki finansowe będące w dyspozycji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na udzielanie dotacji do badań na rzecz rolnictwa ekologicznego oraz na realizację programów wieloletnich przez jednostki naukowo-badawcze, a także środki finansowe przeznaczone na realizację zadań przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego dostępne w ramach działania „*Transfer wiedzy i działalność informacyjna*” PROW 2014-2020. Ponadto, na potrzeby realizacji zadania dostępne są środki PROW 2014-2020, w ramach działań, „*Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej*”, „*Inwestycje w środki trwałe*” typ operacji „*Przetwórstwo i marketing produktów rolnych*”.

Działanie będzie realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy pomocy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Realizacja działania będzie wymagała także wsparcia ze strony Ośrodków Doradztwa Rolniczego, w tym z wykorzystaniem Centrum Praktycznego Szkolenia w Radomiu. Z kolei dobre praktyki w przetwórstwie ekologicznym będą opracowywane przez jednostki naukowo-badawcze, w tym nadzorowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Działanie to będzie wymagało prowadzenia przez te jednostki prac naukowo-badawczych nad nowymi, innowacyjnymi rozwiązaniami w przetwórstwie, a także opracowania materiałów informacyjno-instruktażowych.

Cel III: Dywersyfikacja oraz wzmocnienie kanałów dystrybucji produktów ekologicznych.

Powszechny dostęp do produktów ekologicznych może być zagwarantowany wyłącznie w przypadku dobrze rozwiniętej dystrybucji. Rozwinięta dystrybucja, w tym wykorzystywanie krótkich łańcuchów dystrybucji produktów ekologicznych, wpływa także na obniżenie ceny tych produktów co ułatwia konkurencję z produktami konwencjonalnymi. Dla osiągnięcia wskazanego wyżej celu realizowane będą następujące działania:

a) Rozwój targowisk i bazarów. Dla realizacji tego działania, w celu powstania zorganizowanych miejsc handlowych, bazarów, targowisk, na których ekologiczni rolnicy i producenci mogliby sprzedawać swoje wyroby, wykorzystane zostanie działanie „*Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich*” w ramach PROW 2014-2020.

Działanie będzie realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy pomocy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

b) Dywersyfikacja kanałów dystrybucji. W ramach działania wspierana będzie różnorodność kanałów dystrybucji oraz promowane będą nowe formy sprzedaży, obejmujące oprócz gospodarstw agroturystycznych i edukacyjnych bazy ekologiczne, kooperatywy zakupowe i systemy rolnictwa wspieranego społecznie. Wspierane będą również portale i rozwiązania umożliwiające lub ułatwiające sprzedaż produktów ekologicznych za pośrednictwem Internetu np. portal internetowy Polska Smakuje umożliwiający nawiązanie bezpośredniego kontaktu pomiędzy producentem a konsumentem.

Działanie będzie realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w szczególności poprzez realizację działania „*Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach*”

wiejskich” w ramach PROW 2014-2020. W przypadku miast, w których nie można skorzystać z ww. działania, konieczne będzie wypracowanie modelowych rozwiązań z przedstawicielami władz samorządowych. Rozwój portalu Polska Smakuje prowadzony będzie we Współpracy z Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa.

Na realizację działania wykorzystane zostaną środki, będące w dyspozycji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz środki PROW 2014-2020, przeznaczone na realizację działania „*Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich*”. Działanie będzie realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy pomocy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Cel IV: Wzrost wiedzy konsumentów na temat rolnictwa ekologicznego i żywności ekologicznej.

Trwały rozwój rynku żywności ekologicznej zależy przede wszystkim od preferencji konsumentów i ich przywiązania do żywności ekologicznej. W celu zachęcenia konsumentów do sięgania po produkty ekologiczne konieczne jest prowadzenie stałej działalności informacyjno-edukacyjnej, przybliżającej konsumentom zasady produkcji ekologicznej oraz jej walory. Konieczne jest także edukowanie konsumentów w zakresie rozpoznawalności produkcji ekologicznej. Aby w sposób trwały kształtować postawy konsumentów, działania w tym zakresie nakierowane powinny być przede wszystkim do dzieci i młodzieży.

a) Promocja żywności ekologicznej. W ramach działania podejmowane będą prace mające na celu promocję żywności ekologicznej oraz informowanie konsumentów o specyficznych cechach i zaletach tej żywności. Działania te będą realizowane zgodnie z Strategią promocji żywności Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi poprzez udział przedstawicieli Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz jednostek podległych i nadzorowanych w wydarzeniach targowo-wystawienniczych, konferencjach i spotkaniach, a także poprzez publikacje, zarówno w prasie jak i za pośrednictwem Internetu. Prowadzona będzie również współpraca z telewizją. Ponadto, opracowywane i dystrybuowane będą materiały informacyjne. Promocji i utrwalaniu wiedzy o rolnictwie ekologicznym służyć będą także konkursy, takie jak np. Konkurs na najlepsze gospodarstwo ekologiczne, konkursy wiedzy o rolnictwie ekologicznym. Celem powyższych działań będzie wypromowanie logo rolnictwa ekologicznego i utrwalenie go w świadomości społeczeństwa.

Szczególną rolę w realizacji celu odgrywać będą działania skierowane na edukację dzieci i młodzieży. W tym zakresie cel będzie realizowany poprzez działania towarzyszące *Programowi dla szkół*, kształtującemu wśród dzieci zdrowe nawyki żywieniowe, jak również poprzez włączanie wiedzy o rolnictwie ekologicznym do programów nauczania.

Na potrzeby celu realizowane jest także działanie „*Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych*” poddziałanie „*Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym*” w ramach PROW 2014-2020.

Działanie będzie realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, we współpracy i przy pomocy Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (m.in. w zakresie działań towarzyszących *Programu dla szkół*), Ośrodków Doradztwa Rolniczego (m.in. w zakresie uczestnictwa w wydarzeniach promujących rolnictwo ekologiczne oraz przy realizacji Konkursu na najlepsze gospodarstwo ekologiczne) oraz Ministerstwem Edukacji Narodowej (w zakresie modyfikacji podstaw programowych). W opracowywanie materiałów

informacyjnych (ulotki, broszury, plakaty) zaangażowane będzie Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ośrodki Doradztwa Rolniczego oraz instytuty naukowe.

b) Współpraca z organizacjami w zakresie promocji żywności ekologicznej. Działania mające na celu promocję produkcji i żywności ekologicznej oraz informowanie o cechach i zaletach tej żywności będą także realizowane przy współpracy z producentami ekologicznymi (rolnikami, przetwórcami, dystrybutorami) i organizacjami ich zrzeszającymi. W tym celu realizowane jest działanie „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” poddziałanie „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym” PROW 2014-2020.

Na realizację działania wykorzystane zostaną środki, będące w dyspozycji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz środki PROW 2014-2020, przeznaczone na realizację działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” poddziałanie „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym”.

Działanie będzie realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, we współpracy i przy pomocy Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa oraz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Cel V: Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa ekologicznego.

Niewątpliwie słabą stroną sektora rolnictwa ekologicznego jest niska skłonność producentów ekologicznych do zrzeszania się w grupy. Brak współpracy pomiędzy rolnikami oraz przetwórcami znacznie ogranicza ich możliwości działania, a podniesienie poziomu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa ekologicznego jest często wskazywane jako kluczowy czynnik rozwoju sektora. Należy również zintensyfikować działania mające na celu zbieranie i publikowanie danych statystycznych, nie tylko o produkcji ekologicznej, ale i o rynku produktów rolnictwa ekologicznego oraz wprowadzenie możliwości łatwego, bezpośredniego oraz możliwie szerokiego dostępu do tych danych. Dla osiągnięcia wskazanego wyżej celu realizowane będą następujące działania:

a) Wsparcie procesu integracji branży. Niezbędne jest podejmowanie działań mających na celu wzmocnienie organizacji w sektorze rolnictwa ekologicznego. Wzmocnienie to powinno dotyczyć zarówno wsparcia procesu zrzeszania się, w celu podniesienia reprezentatywności tych organizacji, jak też podniesienia ich poziomu merytorycznego i organizacyjnego. Szansą dla rozwoju rolnictwa ekologicznego jest także wsparcie działań podejmowanych przez osoby aktywne w zakresie rolnictwa ekologicznego, prekursorów działań związanych z wdrażaniem, rozwojem i promocją tego typu produkcji. Dlatego prowadzona będzie współpraca Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z organizacjami ekologicznymi.

Cel ten będzie osiągany poprzez działania informacyjne kierowane do producentów ekologicznych oraz fachowe doradztwo w zakresie tworzenia nowych, formalnych i nieformalnych grup producentów działających w jednej branży oraz stanowiących łańcuchy produkcyjne. W warunkach dużego rozdrobnienia produkcji konieczne jest wsparcie procesu integracji branży. Należy wspierać również współpracę organizacji krajowych z organizacjami zagranicznymi. Ponadto, na rzecz osiągnięcia celu realizowane jest działanie „Tworzenie grup i organizacji producentów” w ramach PROW 2014-2020.

Działanie będzie realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, we współpracy i przy pomocy Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Ośrodków Doradztwa Rolniczego.

b) Wsparcie procesu komunikowania się pomiędzy podmiotami na rynku. Działania w tym zakresie dotyczą przepływu informacji pomiędzy wszystkimi podmiotami, które mogą być zaangażowane w rozwój tego sektora tj. konsumentami, producentami rolnymi, przetwórcami, organizacjami, ośrodkami doradztwa oraz przedstawicielami władz samorządowych. W upowszechnianiu wiedzy i danych w ww. zakresie wśród rolników powinny być wykorzystane środki dostępne w ramach działania „*Transfer wiedzy i działalność informacyjna*” w ramach PROW 2014-2020.

Na realizację działania wykorzystane zostaną środki, będące w dyspozycji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz środki PROW 2014-2020, przeznaczone na realizację działania „*Tworzenie grup i organizacji producentów*” oraz „*Transfer wiedzy i działalność informacyjna*” w ramach PROW 2014-2020.

Działanie będzie realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, we współpracy i przy pomocy Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Ośrodków Doradztwa Rolniczego.

Cel VI: Włączenie organów administracji rządowej i samorządowej w rozwój sektora rolnictwa ekologicznego.

Rozwój rynku żywności ekologicznej wymaga wsparcia ze strony administracji publicznej oraz wypracowania efektywnych mechanizmów współpracy poszczególnych uczestników rynku (producentów, przetwórców, dystrybutorów) z jednostkami administracji lokalnej oraz centralnej. Dla osiągnięcia wskazanego wyżej celu realizowane będą następujące działania:

a) Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego. Istotne jest podniesienie poziomu współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego i zaangażowanie samorządu w rozwój rolnictwa ekologicznego. Szczególnie ważne i konieczne jest podjęcie działań zmierzających do włączenia się samorządów lokalnych w szeroko rozumiany rozwój rolnictwa ekologicznego i propagowania tej formy gospodarowania. W tym zakresie jednostki samorządu terytorialnego mogą wykorzystać środki dostępne w działaniu LEADER w ramach PROW 2014-2020.

Działanie będzie realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy pomocy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Ośrodków Doradztwa Rolniczego.

b) Współpraca z podmiotami działającymi na rynku produktów rolnictwa ekologicznego. Współpraca z podmiotami działającymi na rynku produktów rolnictwa ekologicznego, w tym z innymi resortami, organami administracji rządowej oraz z jednostkami administracji samorządowej, organizacjami i zrzeszeniami pozarządowymi przy realizacji określonych celów i podejmowanych działań. W szczególności ważne są tu zagadnienia dotyczące wprowadzania do obrotu i dystrybucji produktów rolnictwa ekologicznego, a także prowadzonych działań informacyjnych, promocyjnych i edukacyjnych. Działanie będzie realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, we współpracy i przy pomocy Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.

c) **Zielone zamówienia publiczne.** Opracowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi we współpracy z Urzędem Zamówień Publicznych wytyczne dla jednostek publicznych (jednostki administracji, jednostki samorządowe, szkoły itp.) dotyczące organizowania zamówień publicznych na zakup produktów rolnictwa ekologicznego oraz usług cateringowych z udziałem takich produktów będą dystrybuowane i rozpowszechniane do podmiotów które mogą realizować takie zamówienia.

Cel VII: Utrzymanie wysokiego poziomu systemu kontroli i certyfikacji produktów ekologicznych.

Warunkiem rozwoju rynku żywności ekologicznej jest uzyskanie zaufania konsumentów dla tego sektora. Konsument, sięgający po produkt oznakowany logo rolnictwa ekologicznego, powinien mieć pewność, że w pełni spełnia on wymogi systemu. Dlatego konieczne jest zapewnienie efektywnego systemu nadzoru nad produkcją ekologiczną. Nadzór i kontrola powinny być jednak prowadzone w taki sposób, aby nie stanowiły nadmiernego obciążenia dla producentów i aby nie stały się czynnikiem zniechęcającym do przystępowania do systemu.

a) **Działania doskonalące.** Wszystkie podmioty wchodzące w skład systemu kontroli i certyfikacji oraz procesy regulujące powiązania pomiędzy tymi podmiotami powinny być weryfikowane i doskonalone w celu utrzymania wysokiego poziomu kontroli i certyfikacji, wprowadzania bardziej efektywnego działania, wdrażania nowych rozwiązań oraz obniżania kosztów funkcjonowania systemu bez obniżenia jakości i wiarygodności. System powinien być również modyfikowany i weryfikowany, biorąc pod uwagę zmiany w obowiązujących przepisach w tym zakresie. W związku z powyższym, w ramach działania regularnie prowadzone będą spotkania i szkolenia z jednostkami certyfikującymi, a także opracowywane będą dla nich wytyczne i materiały instruktażowe. Celem tych działań będzie przede wszystkim ujednolicenie funkcjonowania jednostek certyfikujących w rolnictwie ekologicznym oraz podnoszenie standardów w kontroli. Ponadto, w sposób stały analizowany będzie system prawny, pod kątem możliwości wprowadzania uproszczeń i ułatwień, w celu ograniczenia obciążeń administracyjnych.

Działanie będzie realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, we współpracy z Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Polskim Centrum Akredytacji, jednostkami certyfikującymi oraz jednostkami naukowo-badawczymi, w tym nadzorowanymi przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

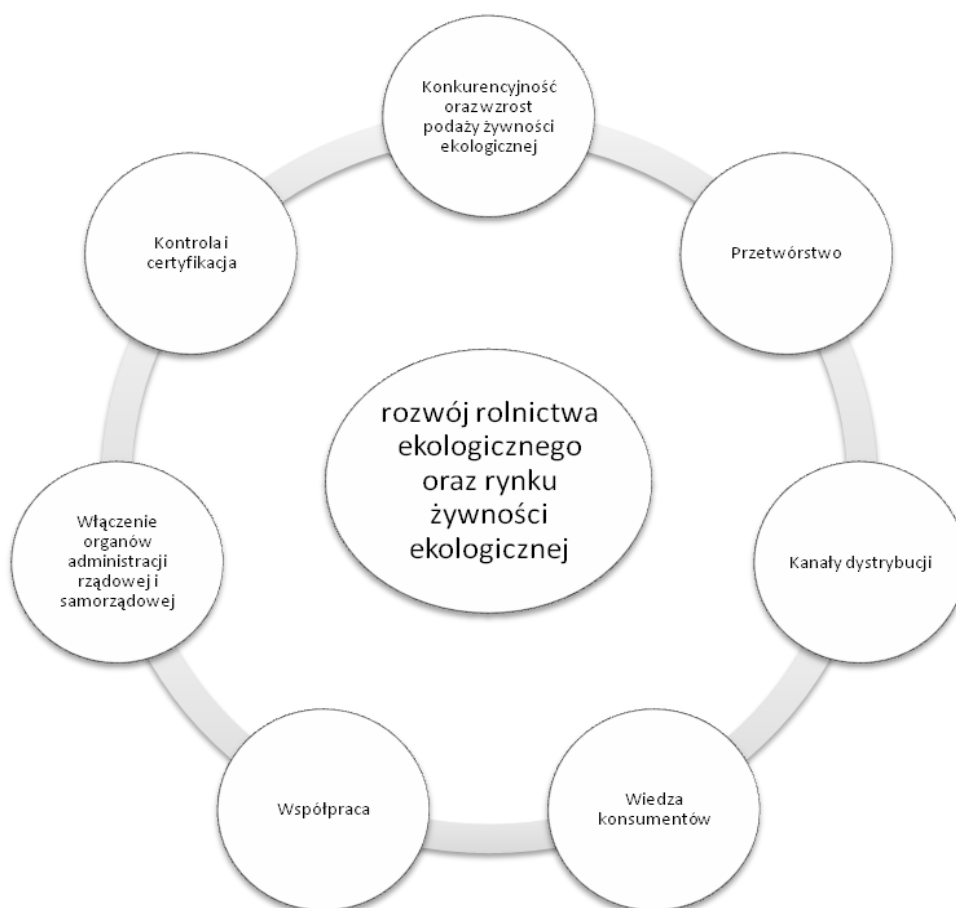
b) **Transfer dobrych praktyk w zakresie kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym.** Kontynuowane będą działania na rzecz przenoszenia dobrych praktyk w zakresie kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym, tworzenia warunków do podnoszenia poziomu wiedzy i umiejętności oraz związanych z inicjowaniem współpracy krajowej jak i międzynarodowej w odniesieniu zarówno do inspektorów rolnictwa ekologicznego, jak i jednostek certyfikujących. Realizacji działania służyć będą spotkania i szkolenia organizowane dla jednostek certyfikujących przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, a także materiały opracowane przez instytuty naukowe.

Działanie będzie realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, we współpracy z Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Polskim Centrum Akredytacji, jednostkami certyfikującymi, Ośrodkami Doradztwa Rolniczego oraz jednostkami naukowo-badawczymi, w tym nadzorowanymi przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

c) Wsparcie dla rolników w celu dofinansowania kosztów kontroli i certyfikacji. Udział producentów ekologicznych w systemie rolnictwa ekologicznego wymaga ponoszenia przez nich kosztów kontroli i certyfikacji. W związku z powyższym kontynuowana będzie realizacja działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” poddziałanie „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości ” objętego PROW 2014-2020, pozwalającego na obniżenie ponoszonych przez producentów ekologicznych kosztów związanych z kontrolą i certyfikacją. Częściowe koszty ponoszone przez rolnika z tytułu kontroli gospodarstwa ekologicznego realizującego działanie „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014-2020 będzie również w dalszym ciągu rekompensowane w ramach tego działania, jeżeli będą spełnione warunki przyznania płatności ekologicznej w ramach danego pakietu lub wariantu.

Działania będą kontynuowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy pomocy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Ośrodków Doradztwa Rolniczego.

Wykres. Uwarunkowania rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej

Celem głównym „Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2014 - 2020” jest rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. Zakłada się, że realizacja określonych działań doprowadzi do rozwoju tego sektora - utrzymane będzie średnioroczne tempo wzrostu wartości rynku na poziomie, co najmniej 15%, aby w 2020 roku przekroczyć 210 mln euro. Dodatkowo należy oczekiwać, że liczba przetwórci zwiększy się i w 2020 r. przekroczy 700. W razie wcześniejszego niż zakładano osiągnięcia wartości mierników, będą one aktualizowane.

4. Wsparcie krajowe

W okresie do 2020 r. utrzymane będzie wsparcie w zakresie badań dotyczących rolnictwa ekologicznego. Budżet na wsparcie wynosi około 6 mln zł rocznie. Badania te będą prowadzone przez instytuty resortowe i wyższe uczelnie rolnicze. Nacisk położony będzie nie tylko na prowadzenie badań, ale i na współpracę pomiędzy organizacjami producentów, przetwórców, a ośrodkami naukowymi prowadzącymi badania w zakresie rolnictwa ekologicznego. Należy preferować badania, które są prowadzone przez uczelnie i instytuty w ścisłej kooperacji z ekologicznymi producentami i doradcami. Uzyskane w ramach tych badań wyniki powinny być rozpowszechniane przez podmioty prowadzące badania. Oprócz badań z budżetu krajowego finansowane będzie również doradztwo, a producenci ekologiczni będą otrzymywać wsparcie merytoryczne. Będą kontynuowane zadania Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Oddział w Radomiu w zakresie rolnictwa ekologicznego.

Do 2020 r. kontynuowane będą również, działania informacyjne i promocyjne w zakresie rolnictwa ekologicznego, prowadzone przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Organizowane będą m.in. wystąpienia na krajowych i międzynarodowych targach, kontynuowane będą działania promujące produkcję ekologiczną oraz działania mające na celu informowanie o cechach i właściwościach takich produktów.

5. Wsparcie z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (PROW 2014–2020) jest najważniejszym narzędziem wsparcia rozwoju obszarów wiejskich. Przy pomocy PROW 2014-2020 realizuje się „Strategię zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa”, w tym cel ogólny i te cele szczegółowe Strategii, które odpowiadają misji i celom Wspólnej Polityki Rolnej oraz unijnym priorytetom rozwoju obszarów wiejskich. Wsparcie w ramach PROW 2014-2020 jest również najważniejszym narzędziem realizacji „Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014–2020”.

W ramach PROW 2014–2020 producenci ekologiczni mogą wnioskować o wsparcie na zasadach ogólnych w ramach wszystkich działań, o ile te zasady przewidują wsparcie dla producentów rolnych lub przetwórci. Należy jednak zaznaczyć, że są również specjalne działania dla producentów ekologicznych oraz działania zakładające preferencje dla produkcji ekologicznej. W ramach PROW 2014-2020 producenci ekologiczni mogą otrzymać wsparcie do powierzchni upraw prowadzonych zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne”. Środki na to działanie PROW 2014-2020 – wynoszą ok. 700 mln euro (blisko 3 mld zł.). Zakres działania „Rolnictwo ekologiczne” obejmuje wsparcie dobrowolnych zobowiązań rolników, którzy podejmują się utrzymania lub przejścia na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007. Wszystkie działki rolne deklарowane do wsparcia finansowego w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” będą podlegały tak, jak dotychczas kontroli upoważnionych jednostek certyfikujących. Beneficjentem może być rolnik aktywny zawodowo posiadający gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha, który zobowiąże się do realizacji działania „Rolnictwo ekologiczne” przez 5 lat oraz do przestrzegania wymagań wynikających z poszczególnych pakietów/wariantów tego działania.

Na etapie projektowania zasad funkcjonowania tego działania w ramach PROW 2014-2020 brano pod uwagę doświadczenia zdobyte w trakcie wcześniejszych i obecnych rozwiązań udzielania wsparcia.

Wsparcie dla rolnictwa ekologicznego powinno przyczyniać się do realizacji celów produkcji ekologicznej, określonych w prawodawstwie unijnym (art. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007), w tym do dążenia do wytwarzania produktów wysokiej jakości, a działania w ramach tych środków powinny być tak zaprojektowane, aby uwzględniać specyfikę tego sektora. Wsparcie dla rolnictwa ekologicznego powinno również być nakierowane na rozwój produkcji zwierzęcej. Należy dążyć do tego, aby gospodarstwa ekologiczne były samowystarczalne ekonomicznie, a wsparcie i płatności były wyłącznie ich dodatkowym dochodem. Sposób zaprojektowania wsparcia w ramach nowej perspektywy finansowej powinien uwzględniać dostępny budżet przewidziany na to działanie.

W ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” są realizowane dwa poddziałania: „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości” i „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym”:

- poddziałanie „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości” typ operacji: „Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości” polega na refundacji kosztów stałych, wynikających z uczestnictwa rolnika w systemie jakości, w tym w systemie rolnictwa ekologicznego, przez maksymalny okres pięciu lat. Wsparcie udzielane jest jako roczna płatność motywująca, której poziom ustalony zostanie na podstawie kosztów faktycznie wynikających z uczestnictwa w systemie jakości. Do kosztów kwalifikowalnych będą mogły być zaliczone wydatki poniesione na niezbędne kontrole procesu produkcji z wymaganiami danego systemu.
- w zakresie poddziałania „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym” typ operacji „Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych” wspierane są działania o charakterze informacyjno-promocyjnym, mające na celu popularyzację i wspomaganie identyfikacji m. in. produktów ekologicznych, a tym samym zwiększenie popytu na te produkty na rynku wewnętrznym. W ramach ww. operacji o wsparcie mogą ubiegać się formalne i nieformalne grupy producentów, a więc grupy w skład których wchodzić mogą także przetwórcy, uczestniczący w systemie jakości. Wsparcie w ramach tego poddziałania polega na refundacji 70% kosztów kwalifikowalnych poniesionych na przeprowadzenie działań informacyjno-promocyjnych.

Producenci ekologiczni mogą również skorzystać z działania „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów”. Beneficjentami tego działania są zarejestrowane grupy producentów rolnych, które spełnią dodatkowe warunki kwalifikowalności określone w PROW 2014-2020 i rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi dla tego działania. Wsparcie w ramach tego działania jest realizowane w formie rocznych płatności w okresie pierwszych pięciu lat od rejestracji grupy producentów. Wsparcie stanowi procentowy ryczałt od wartości przychodów netto beneficjenta ze sprzedaży produktów lub grup produktów, wytworzonych przez jego członków w poszczególnych latach i sprzedanych odbiorcom nie będącym jego członkami.

Kolejnym kluczowym działaniem, które w istotnym stopniu przyczynia się do rozwoju polskiego rolnictwa ekologicznego jest działanie „Inwestycje w środki trwałe”. W ramach tego działania realizowane są m.in. poddziałania „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych” oraz „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój”:

- w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych” typ operacji „Modernizacja gospodarstw rolnych” – o wsparcie może ubiegać się

rolnik prowadzący działalność rolniczą w celach zarobkowych lub grupa rolników będących osobami fizycznymi. Wsparcie mogą uzyskać posiadacze gospodarstw o wielkości ekonomicznej od 10 do 200 tys. euro (250 tys. euro w przypadku realizacji operacji w obszarze „rozwój produkcji prosiąt”), w których powierzchnia użytków rolnych nie przekracza 300 ha. Zgodnie z kryteriami wyboru operacji, preferowani są wnioskodawcy, którzy posiadają certyfikaty lub świadectwo potwierdzające, że dany podmiot uczestniczy w krajowym lub unijnym systemie jakości lub posiadają certyfikat potwierdzający uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego. Ze względu na dążenie do rozwoju tej gałęzi produkcji, kluczowe jest zapewnienie, aby dobre projekty dotyczące rolnictwa ekologicznego zostały zidentyfikowane i preferowane w przyznaniu pomocy.

- w ramach operacji typu „*Przetwórstwo i marketing produktów rolnych*” zapewniono, że kryteria wyboru będą preferować między innymi operacje dotyczące wnioskodawców uczestniczących w unijnych lub krajowych systemach jakości lub przetwarzających produkty rolne pochodzące bezpośrednio od producentów ekologicznych.

W ramach operacji typu „*Restrukturyzacja małych gospodarstw*” pomoc jest przyznawana na restrukturyzację gospodarstwa w kierunku produkcji żywnościowych lub nieżywnościowych produktów rolnych, a także przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. Pomoc jest adresowana do mniejszych gospodarstw (o wielkości ekonomicznej poniżej 10 tys. euro). Posiadacze gospodarstw, którzy uczestniczą lub planują uczestniczyć w systemie rolnictwa ekologicznego są preferowani w przyznaniu pomocy (jest to jedno z kryteriów wyboru operacji) w ramach tego poddziałania.

W ramach PROW 2014-2020 realizowane będzie także wsparcie szkoleniowe w ramach działania „*Transfer wiedzy i działalność informacyjna*”. Realizacja tego działania ma umożliwić zwiększanie innowacyjności i bazy wiedzy na obszarach wiejskich oraz wzmacnianie powiązań między rolnictwem i leśnictwem, a badaniami i innowacją, w tym także promować uczenie się przez całe życie. W ramach poddziałania „*Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności*” wsparcie będzie udzielane podmiotom prowadzącym działalność szkoleniową na zorganizowanie i przeprowadzenie szkoleń ukierunkowanych na rozwój wiedzy i umiejętności zawodowych rolników i właścicieli lasów, a szkolenia będą dotyczyć zagadnień związanych w szczególności m.in. z technologią i organizacją produkcji w gospodarstwie, w tym produkcji ekologicznej.

Działanie „*Współpraca*” jest narzędziem umożliwiającym realizację operacji przez Europejskie Partnerstwa Innowacyjne na rzecz zrównoważonego i wydajnego rolnictwa (EPI). Wsparcie dotyczy realizacji operacji, prowadzących do uzyskania nowych produktów, procesów, typów organizacji. Oczekiwanym efektem współpracy podmiotów powinny być nowe, innowacyjne rozwiązania praktycznych problemów zidentyfikowanych przez zainteresowane strony. W ramach działania wspierane będzie funkcjonowanie grup EPI zrzeszających m.in. rolników (w tym grup producentów rolnych, spółdzielni rolniczych, jednostek naukowych, przedsiębiorców, posiadaczy lasów, organizacji pozarządowych, podmiotów doradczych, których członkowie będą wspólnie opracowywać i wprowadzać do praktyki nowe innowacyjne rozwiązania.

Ponadto w ramach działania 19 *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER*, (Poddziałanie 19.2 „*Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii*

rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”) planuje się wspieranie operacji polegających na tworzeniu inkubatorów przetwórstwa lokalnego, rozwoju rynków zbytu produktów usług lokalnych. Przewiduje się również wspieranie współpracy między podmiotami wykonującymi działalność gospodarczą na obszarze wiejskim objętym LSR w ramach: krótkich łańcuchów dostaw oraz rozwijania rynków zbytu produktów lokalnych (sieci). Rozwój rynku produktów ekologicznych będzie objęty pomocą pod warunkiem, że potrzeby w tym zakresie zostaną wskazane w lokalnej strategii rozwoju.

Dotychczasowe doświadczenie wskazuje przy tym, że należy dążyć do zapewnienia prostych i stabilnych zasad wsparcia.

6. Podsumowanie

Rolnictwo ekologiczne jest dynamicznie rozwijającą się dziedziną rolnictwa na świecie. Polska również dąży do dalszego rozwoju tego kierunku produkcji. W celu podkreślenia wagi i znaczenia rolnictwa ekologicznego przygotowano „*Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014-2020*”. W ramach tego Planu opisano występujące mocne i słabe strony oraz zidentyfikowano szanse i zagrożenia. Na podstawie tej analizy wytyczono cele i określono pakiet działań zmierzający do ich realizacji.

7. Załącznik

Analiza SWOT

W celu zidentyfikowania potrzeb sektora rolnictwa ekologicznego przeprowadzono analizę SWOT określając mocne i słabe strony tego sektora oraz zagrożenia i szanse jakie są przed tym sektorem. Analiza jest punktem wyjścia do określenia planowanych do realizacji działań.

Mocne strony	Słabe strony
1) Relatywnie niskie wykorzystywanie środków do produkcji np. środków ochrony roślin lub nawozów mineralnych. 2) Bardzo duży i potencjalnie bardzo chłonny rynek wewnętrzny. 3) Dogodne położenie geograficzne w sąsiedztwie krajów o wysokim popycie i wydatkach na produkty ekologiczne. 4) Rosnąca wiedza producentów rolnych w zakresie zasad stosowania tradycyjnego płodozmianu i innych naturalnych metod utrzymywania lub podwyższania biologicznej aktywności gleby. Stosowanie tradycyjnych, zrównoważonych technik produkcji rolnej przyjaznych środowisku. 5) Rosnąca świadomość ekologiczna wśród rolników powiązana z dużymi zasobami siły roboczej/pracy na obszarach wiejskich. 6) Funkcjonujące jednostki doradztwa rolniczego o ukształtowanej strukturze i potencjale dalszego	1) Słabo rozwinięty rynek produktów ekologicznych przekładający się na małą dostępność produktów oraz ich wysoką cenę. Trudności dla szybkiego rozwoju rynku konsumenta produktów ekologicznych ze względu na wyraźne zróżnicowanie Polski na regiony bogatsze i zdecydowanie biedniejsze oraz dużą koncentrację popytu w obrębie aglomeracji miejskich. 2) Relatywnie niska wiedza konsumentów w zakresie zasad oraz korzyści środowiskowych i społecznych produkcji ekologicznej. 3) Niski poziom reprezentatywności sektora przez organizacje skupiające producentów, rolników oraz dystrybutorów. Niewystarczający w skali kraju poziom zorganizowania rolników i małe zainteresowanie współpracą. Duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych oraz mała

rozwoju prowadzące działania doradcze bezpośrednio u rolników oraz Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oddział w Radomiu jako wyspecjalizowana jednostka doradcza w zakresie rolnictwa ekologicznego. 7) Ukształtowana grupa instytutów naukowych i ośrodków akademickich mających dostęp do wiedzy i nowych rozwiązań w ramach finansowanych badań w zakresie rolnictwa ekologicznego. 8) Wysoki poziom wiedzy i umiejętności inspektorów rolnictwa ekologicznego, wykonujących kontrolę na rzecz rolnictwa ekologicznego. 9) Wprowadzone rozwiązania dotyczące identyfikacji i transferu najlepszych rozwiązań w rolnictwie ekologicznym: konkurs na najlepsze gospodarstwo ekologiczne, centrum praktycznego szkolenia oraz sieć gospodarstw demonstracyjnych. 10) Duża liczba gospodarstw ekologicznych i ich struktura umożliwiająca prowadzenie produkcji zwierzęcej. 11) Struktura gospodarstw sprzyjająca ochronie różnorodności biologicznej oraz duże zróżnicowanie warunków przyrodniczych i klimatycznych wpływające na zachowanie różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich i podnoszenie ich turystycznej atrakcyjności a także unikalna i dobrze zachowana różnorodność biologiczna terenów rolniczych. 12) Działania i dążenie do uzyskania statusu „kraju wolnego od GMO”. 13) Rada Rolnictwa Ekologicznego wspierająca Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie opiniowania i konsultowania propozycji rozwiązań systemowych w rolnictwie ekologicznym.	skłonność rolników do współpracy i zrzeszania się. 4) Rozdrobniona podaż surowców rolnych i niewystarczające dostosowanie podaży do potrzeb przetwórstwa. Niski poziom produkcji. 5) Słabo rozwijające się przetwórstwo produktów ekologicznych i w efekcie niski udział produktów z tej kategorii na rynku krajowym oraz ograniczone możliwości eksportu przetworzonych produktów ekologicznych. 6) Mało rozwinięte kanały dystrybucji produktów ekologicznych. Trudności ze sprzedażą produktów z gospodarstw (ze względu na słabo rozwinięte, inne niż klasyczne, kanały zbytu). Brak trwałych i dostatecznie rozwiniętych łańcuchów produkcji i dystrybucji produktów ekologicznych (rolnik- przetwórca-handlowiec- konsument). 7) Brak wykształconych efektywnych mechanizmów współpracy i transferu wiedzy pomiędzy sektorem naukowym, doradztwem i rolnictwem oraz niska świadomość producentów ekologicznych o dostępnych opracowaniach i wynikach badań w zakresie produkcji ekologicznej. 8) Niska podaż środków do produkcji, które mogą być wykorzystane w rolnictwie ekologicznym. 9) Nie do końca wypracowane rozwiązania dotyczące przekazywania informacji między doradcami a rolnikami o specjalistycznych rozwiązaniach dotyczących ekologicznych zasad produkcji i przetwórstwa. 10) Duże uzależnienie możliwości rozwoju produkcji zwierzęcej od stosowania odstępstw od zasad produkcji ekologicznej 11) Niska dostępność informacji o producentach ekologicznych.
Szanse 1) Stały wzrost siły nabywczej konsumentów w Polsce. 2) Podnoszenie się świadomości ekologicznej społeczeństwa i w efekcie wzrost zainteresowania produktami ekologicznymi oraz wzrost popytu na te produkty, zarówno w Polsce jak też za granicą. 3) Duży potencjał dla dalszego rozwoju sektora	Zagrożenia 1) Możliwy słaby i powolny rozwój rynku produktów ekologicznych. 2) Rosnąca konkurencja ze strony producentów wytwarzających produkty ekologiczne w innych krajach Unii Europejskiej jak i w krajach trzecich. 3) Uzależnienie od pomocy i ryzyko braku trwałości ekonomicznej gospodarstw.

rolnictwa ekologicznego. 4) Podnoszenie się świadomości ekologicznej mieszkańców obszarów wiejskich i w efekcie rozwój rolnictwa przyjaznego środowisku, w tym rolnictwa ekologicznego. 5) Rolnictwo ekologiczne szansą dla obszarów, w których znajdują się nadwyżki siły roboczej i gospodarstw opartych o własne zasoby pracy. 6) Poprawienie systemu powiązań, współpracy i transferu wiedzy na linii nauka - praktyka. 7) Poprawienie jakości komunikowania się pomiędzy podmiotami na rynku. 8) Konsolidacja branży i podejmowanie wspólnych działań. 9) Wzrastające zaangażowanie władz samorządowych w rozwój rolnictwa ekologicznego. 10) Rozwój i propagowanie dobrych praktyk za pośrednictwem konkursów oraz gospodarstw demonstracyjnych. 11) Możliwość otrzymania specjalnego wsparcia finansowego przeznaczonego na rolnictwo ekologiczne.	4) Rosnące zanieczyszczenie środowiska środkami niedopuszczonymi w produkcji ekologicznej, negatywnie wpływające na możliwość prowadzenia takiej produkcji lub zwiększające ryzyko jej prowadzenia. 5) System rolnictwa ekologicznego jest oparty na zaufaniu konsumentów do systemu kontroli certyfikacji. Błędy pojedynczych podmiotów w sektorze lub w systemie kontroli i certyfikacji mogą rzutować na postrzeganie całego sektora lub systemu. 6) Częste zmiany przepisów prawnych oraz możliwość wystąpienia różnej ich interpretacji.
--	--

7.1 Mocne strony

- 1) W Polsce od wielu lat produkcja rolna była i jest prowadzona przy niewielkim wykorzystaniu środków chemicznych, tj. środków ochrony roślin oraz nawozów mineralnych. Powyższe uwarunkowania historyczne spowodowały, że producenci rolni bardziej niż w innych rozwiniętych krajach, posiadają wiedzę i umiejętności w zakresie ochrony swoich upraw w sposób naturalny poprzez wykorzystanie płodozmianu, który łącznie ze stosowaniem nawozów naturalnych pozwalał na dostarczanie niezbędnych składników pokarmowych uprawianym roślinom.
- 2) Polskę charakteryzuje bardzo duży i potencjalnie bardzo chłonny rynek wewnętrzny. Zgodnie z Narodowym Spisem Powszechnym Ludności i Mieszkań w Polsce według stanu z 31 marca 2011 r. w Polsce mieszkało 38,5 mln osób, tj. o 0,8% więcej w stosunku do wyników bieżącego bilansu ludności za 2010 rok.
- 3) Polska posiada bardzo dogodne położenie geograficzne w sąsiedztwie krajów o najwyższym popycie i wydatkach na produkty ekologiczne. Dostarczenie i sprzedaż na tych rynkach nie jest zatem związana z koniecznością transportu na duże odległości. Zgodnie z raportem *“Europeans’ attitudes towards food security, food quality and the countryside report”*⁵, rozpoznawalność logo rolnictwa ekologicznego w UE jest na najwyższym poziomie w Dani – 39%. Bardzo wysoki poziom jest również we Francji 38%, Austrii 36% i Niemczech 33% - przy średniej w UE oszacowanej na 24%.
- 4) Rolnicy zajmujący się produkcją żywności ekologicznej najczęściej są osobami dobrze wykształconymi, które znakomicie radzą sobie z gospodarowaniem nawet w bardzo

⁵ Special Eurobarometer 389, Publikacja : czerwiec 2012 r.

trudnych rolniczo warunkach, oraz są otwarte - zarówno na innowacje, jak i na współpracę, często angażują się w życie lokalnej społeczności⁶.

- 5) Rosnąca świadomość ekologiczna wśród rolników powoduje, iż coraz częściej rozważają oni rozpoczęcie działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego. Rozpoczęcie tej działalności nie jest ograniczane ze względu na wciąż wysoki poziom dostępnych zasobów pracy na obszarach wiejskich.
- 6) Dużym wsparciem w tym zakresie jest Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu, które działa jako wyspecjalizowana jednostka odpowiedzialna za doradztwo w zakresie rolnictwa ekologicznego. W Oddziale tym uruchomiono również centrum praktycznego szkolenia, gdzie realizowane są specjalistyczne szkolenia w zakresie przetwórstwa soków, zbóż, mięsa i mleka.
- 7) Ukształtowana jest również grupa instytutów naukowych i ośrodków akademickich, które prowadzą badania w rolnictwie ekologicznym i mają szeroki dostęp do wiedzy i nowych rozwiązań w związku z pojawiającymi się wyzwaniami lub też problemami w tym zakresie.
- 8) Jako dużą zaletę systemu kontroli i certyfikacji w rolnictwie należy wymienić poziom wiedzy i umiejętności inspektorów rolnictwa ekologicznego. System kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym został również relatywnie dobrze oceniony w ramach kontroli przeprowadzanej na zlecenie Komisji Europejskiej w 2012 r.
- 9) Istotne są również rozwiązania dotyczące dobrych praktyk w zakresie identyfikacji najlepszych rozwiązań w rolnictwie ekologicznym np. uruchomiony w 2008 r. i kontynuowany konkurs na najlepsze gospodarstwo ekologiczne oraz istniejąca sieć gospodarstw demonstracyjnych.
- 10) Pod względem liczby gospodarstw ekologicznych Polska znajduje się na 3 miejscu w UE. Tak duża liczba gospodarstw ekologicznych może być uznana za jedną z silnych stron, gdyż producenci ci mają wiedzę w zakresie zasad ekologicznego gospodarowania i obowiązujących wymogów w tym sektorze. Struktura upraw wskazuje na znaczny potencjał rozwoju sektora ekologicznej produkcji zwierzęcej z uwagi na znaczny udział powierzchni łąk i pastwisk. W celu dalszego rozwoju produkcji, a także zwiększenia podaży oraz asortymentu ekologicznych produktów pochodzenia zwierzęcego wskazane jest szukanie rozwiązań wspierających rolników utrzymujących zwierzęta, a także zapewnienie dobrych warunków do prowadzenia przetwórstwa produktów zwierzęcych.
- 11) Struktura gospodarstw ekologicznych (duża liczba małych gospodarstw) w Polsce sprzyja ochronie różnorodności biologicznej. Gospodarstwa te są predysponowane do prowadzenia produkcji metodami ekologicznymi. Jest to szczególnie istotne gdyż w Polsce występuje duże zróżnicowanie warunków przyrodniczych i klimatycznych wpływające na zachowanie różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich i podnoszenie ich turystycznej atrakcyjności, a także unikalna i dobrze zachowana różnorodność biologiczna terenów rolniczych. Warunki te predysponują do prowadzenia gospodarstw ekologicznych na tych obszarach.
- 12) Polska podejmuje działania i dąży do uzyskania statusu „kraj wolny od GMO”. Ze względu na ważność tych działań, w dniu 18 listopada 2008 r. przyjęto „Ramowe

⁶ Patrz: *Rolnictwo ekologiczne czynnikiem rozwoju lokalnego – analiza wybranych przypadków*, Warszawa 2013 r. Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Jasiński J., Michalska S. i Śpiewak R.

Stanowisko Polski dotyczące organizmów genetycznie zmodyfikowanych”. Zgodnie z tym stanowiskiem Polska opowiada się przeciwko prowadzeniu na terytorium kraju zamierzonego uwalniania GMO do środowiska w celach doświadczalnych. Rząd Polski opowiada się przeciwko wprowadzeniu do obrotu GMO jako produktów (w tym żywności i pasz) w produktach. Rząd Polski opowiada się również przeciwko możliwości uprawy odmian genetycznie zmodyfikowanych.

Ramowe Stanowisko odzwierciedla powściągliwy stosunek społeczeństwa polskiego do „zielonej biotechnologii” oraz negatywny stosunek społeczeństwa do produktów genetycznie zmodyfikowanych. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż na podstawie upoważnienia zawartego w ustawie o nasiennictwie weszły w życie dwa przygotowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi rozporządzenia Rady Ministrów wprowadzające zakaz stosowania materiału siewnego kukurydzy MON 810 i ziemniaka Amflora.

- 13) Rada Rolnictwa Ekologicznego jest organem pomocniczym Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Do zadań Rady Rolnictwa Ekologicznego należy opiniowanie i konsultowanie propozycji rozwiązań systemowych w rolnictwie ekologicznym, informowanie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce, oraz wspieranie przedsięwzięć oraz prowadzenie działań służących rozwojowi sektora. Rada również będzie opiniować, konsultować i przedstawiać propozycje rozwiązań, działań oraz realizacji celów wskazanych w *„Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014-2020”*.

4.2 Słabe strony

- 1) Rynek produktów ekologicznych jest obecnie w początkowej fazie rozwoju a bariery jego rozwoju związane są zarówno ze sferą podaży, jak i popytu. Popyt na produkty ekologiczne jest jeszcze mocno ograniczony i skoncentrowany w dużych ośrodkach miejskich. W rezultacie w Polsce rynek produktów ekologicznych jest słabo rozwinięty i charakteryzuje się małą dostępnością produktów ekologicznych oraz w konsekwencji ich wysoką ceną.
- 2) Rynek w obecnej fazie rozwoju związany jest również z niską wiedzą konsumentów w zakresie produkcji ekologicznej. Konsumentów mają trudności z interpretacją określenia „produkt ekologiczny” i nie wiedzą czego powinni oczekiwać od takich produktów. Niska jest również znajomość systemu znakowania produktów rolnictwa ekologicznego. Zgodnie z raportem *“Europeans’ attitudes towards food security, food quality and the countryside report”*⁷ rozpoznawalność logo rolnictwa ekologicznego w Polsce została oszacowana na 12% przy średniej w UE oszacowanej na 24%.
- 3) Dodatkowym czynnikiem nie wpływającym pozytywnie na podaż produkcji ekologicznej jest duże rozdrobnienie strukturalne gospodarstw rolnych, co sprawia dużą trudność w organizacji produkcji i zaopatrzenia (w 2011 r. udział gospodarstw do 5 ha stanowił 21,1% wszystkich gospodarstw ekologicznych, a w 2012 r., 19,3 %). Najmniejsza obszarowo klasa gospodarstw ekologicznych (do 5 ha) użytkowała około 2% ziemi. Niski jest poziom koncentracji podaży surowców rolnych i niewystarczające dostosowanie podaży do potrzeb przetwórstwa, w szczególności niewystarczająca jest powtarzalność cech jakościowych surowców i ich odpowiednia ilość. Występują również duże wahania cen. W konsekwencji mogą występować trudności z uzyskaniem dużych partii produktów o zbliżonych parametrach, wynikające z braku organizacji wśród rolników, a przetwórcy mają duże trudności z uzyskaniem ilości produktów, których przetworzenie byłoby

⁷ Special Eurobarometer 389, Publikacja : czerwiec 2012 r.

opłacalne. Analiza podaży w zakresie produkcji zwierzęcej wskazuje na jeszcze większe rozdrobnienie. Przykładowo w 27,6% gospodarstw posiadających bydło utrzymywane jest tylko jedno zwierzę, w drugiej grupie utrzymującej od 2 do 5 sztuk mięsi się aż 42,6% gospodarstw, a w grupie powyżej 20 sztuk jest tylko 5,5% gospodarstw⁸.

- 4) Słabą stroną sektora jest niska skłonność podmiotów (np. właścicieli gospodarstw i przetwórci) do zrzeszania się w grupy. W konsekwencji rynek cechuje niewystarczający w skali kraju poziom zorganizowania się rolników lub przetwórców oraz prawie praktyczny brak organizacji zrzeszającej hurtowników oraz dystrybutorów. Małe zainteresowanie współpracą wpływa na niski poziom reprezentatywności sektora przez organizacje skupiające producentów, rolników czy dystrybutorów. W konsekwencji mogą występować problemy ze zidentyfikowaniem potrzeb całego sektora, a postulaty pojedynczych podmiotów mogą być postrzegane jako postulaty całej branży. Przykładowo wg danych na 24 lipca 2014 r. w Polsce w kategorii „Produkty rolnictwa ekologicznego” było 6 grup producentów, zrzeszających 98 producentów rolnych (0,35%) z ogółu 27937 zrzeszonych w innych grupach. Biorąc pod uwagę, iż obecnie funkcjonuje 1363 grup, to udział ww. kategorii stanowi zaledwie 0,44%.
- 5) Z jednej strony producenci ekologiczni sygnalizują problemy ze sprzedażą surowca, a z drugiej strony przetwórci sygnalizują problemy z jego kupnem. W konsekwencji przetwórstwo produktów ekologicznych rozwija się powoli i jest na relatywnie niskim poziomie. W efekcie podaż przetworzonej żywności ekologicznej na rynku krajowym jest ograniczona oraz występuje niski poziom eksportu przetworzonych produktów ekologicznych. Konieczne w tym zakresie jest podejmowanie działań mających na celu zarówno kreowanie powiązań i współpracy pomiędzy producentami, jak też rozpowszechnianie informacji o zasadach przetwórstwa ekologicznego a w szczególności w zakresie produkcji, przetwarzania i sprzedaży produktów. Niski poziom przetworzenia eksportowanych produktów rolnych powoduje, iż wartość dodana związana z ich przetworzeniem nie trafia do krajowych przetwórców.
- 6) Słabo rozwinięte są kanały dystrybucji produktów ekologicznych oraz występują trudności ze zbytem produktów z gospodarstw (ze względu na słabo rozwinięte alternatywne kanały zbytu). Brak trwałych łańcuchów produkcji produktów ekologicznych (rolnik- przetwórca-dystrybutor-konsument), słaba integracja pionowa. Produkty pochodzenia zwierzęcego ze względu na niedopasowanie po stronie podaży i popytu są często sprzedawane jako produkty konwencjonalne⁹. Trudności dla szybkiego rozwoju rynku produktów ekologicznych związane są również z wyraźnym zróżnicowaniem Polski na regiony bogatsze i zdecydowanie biedniejsze oraz dużą koncentrację popytu w obrębie aglomeracji miejskich. Odległość od dużych ośrodków miejskich nie jest czynnikiem sprzyjającym wzrostowi towarowości gospodarstw ekologicznych.
- 7) Brak wystarczająco efektywnych mechanizmów współpracy i pełnego transferu wiedzy pomiędzy sektorem naukowym, doradztwem i rolnictwem oraz niska świadomość producentów ekologicznych o dostępnych opracowaniach i wynikach badań w zakresie

⁸ Patrz: Wiadomości zootechniczne Kraków 2013”*Krajowa charakterystyka ekologicznego chowu bydła mlecznego na tle statystyk Unii Europejskiej*”, Walczak J. i P. Wójcik.

⁹ Patrz: Uniwersytet Przyrodniczo Humanistyczny w Siedlcach, Wydział Zarządzania Instytut Zarządzania i Marketingu „*Analiza krajowego rynku i rozpoznawalności produktów ekologicznych, struktury popytu, oczekiwań konsumentów i wielkości obrotów produktami ekologicznymi*” Kierownik Tematu: dr inż. Teresa Nowogrodzka, Siedlce 2011 r.

produkcji ekologicznej. Pomimo podejmowanych działań niska jest świadomość o dostępności informacji o specjalistycznych rozwiązaniach dotyczących ekologicznych zasad produkcji i przetwórstwa. Słabo zorganizowany sektor w zbyt słabym stopniu komunikuje swoje potrzeby, a wyniki badań naukowych nie zawsze znajdują zastosowanie.

- 8) Niska podaż środków do produkcji (np. środków ochrony roślin, nawozów lub środków poprawiających właściwości gleby), które mogą być wykorzystane w rolnictwie ekologicznym. Przepisy dotyczące rolnictwa ekologicznego są w tym zakresie bardzo restrykcyjne i tylko niektóre ze środków do produkcji, jakie można stosować w rolnictwie konwencjonalnym, są dopuszczone w rolnictwie ekologicznym. Ze względu na słabo rozwinięty rynek producenci tych środków nie zawsze są zainteresowani ich rejestracją w Polsce.
- 9) Ograniczony zakres otrzymywanego doradztwa. Wiedza przekazywana przez doradców skupia się na zagadnieniach dotyczących otrzymania wsparcia finansowego i nie zawsze obejmuje takie tematy jak rzeczywiste problemy związane z produkcją, czy zasady funkcjonowania w kontaktach rynkowo-handlowych.
- 10) Przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 889/2008 przewidują w określonych przypadkach elastyczne podejście do zasad produkcji obowiązujących w rolnictwie ekologicznym, umożliwiające dostosowanie norm i wymogów produkcji ekologicznej do lokalnych warunków klimatycznych lub geograficznych, szczególnych praktyk gospodarskich i stopnia rozwoju. Możliwość stosowania przez producentów odstępstw od obowiązujących zasad produkcji ekologicznej jest jednak ograniczona do minimum i dotyczy ściśle określonych w przepisach przypadków. Ze względu na strukturę gospodarstw w Polsce i duże ich rozdrobnienie rolnictwo ekologiczne charakteryzuje relatywnie wysoki udział gospodarstw korzystających z dopuszczonych odstępstw od zasad produkcji ekologicznej dotyczących utrzymywania w budynkach inwentarskich bydła na uwięzi. Niedostatecznie rozwinięta produkcja zwierzęca powoduje, iż wysoki jest również udział odstępstwa polegającego na wprowadzaniu do ekologicznej jednostki produkcji drobiarskiej nieekologicznego drobiu. Decyzje zezwalające na zastosowanie ww. odstępstw stanowiły 94% (1884 z 2007) wszystkich decyzji zezwalających wydanych przez WIJHARS i wynikały głównie z problemów związanych z zarządzaniem ekologiczną produkcją zwierzęcą oraz ze specyfiki polskich gospodarstw rolnych.
- 11) Pomimo prowadzonych działań niska jest świadomość o możliwościach uzyskania i dostępności informacji o producentach ekologicznych. Brak jest powszechnej świadomości o możliwości uzyskania danych i informacji za pośrednictwem bazy danych producentów ekologicznych zajmujących się wytwarzaniem ekologicznej żywności prowadzonej przez GIJHARS. Niezależnie od tego, należy w szerszym stopniu wykorzystać możliwości informowania o produkcji i producentach ekologicznych w tym poprzez wsparcie przygotowania takich narzędzi bezpośrednio przez organizacje producentów.

4.3. Szanse

- 1) Wzrost siły nabywczej konsumentów w Polsce oraz obserwowane trendy na światowych rynkach żywności, w tym wzrost znaczenia kwestii środowiskowych i społecznych sprzyjają wzrostowi popytu na produkty ekologiczne. Biorąc pod uwagę, że w Polsce w 2011 r. mieszkało 38,5 mln osób jest to bardzo duży rynek zbytu.

- 2) Rosnąca wiedza konsumentów w zakresie wpływu rolnictwa i szeroko rozumianej produkcji i dystrybucji żywności na środowisko oraz cech i zalet żywności ekologicznej przekłada się na rosnący popyt na produkty pochodzące z tego sektora. Zwiększa się popyt na produkty ekologiczne w kraju. Taki wzrost jest również obserwowany na sąsiednich rynkach.
- 3) Dane statystyczne dotyczące rolnictwa ekologicznego w Polsce wskazują na istnienie dużego potencjału dla dalszego jego rozwoju. Niski udział rolnictwa ekologicznego i poszczególnych upraw prowadzonych metodami ekologicznymi w stosunku do innych krajów wskazuje na istniejący potencjał do powiększenia rolnictwa ekologicznego w Polsce z punktu widzenia strukturalnego.
- 4) Podnoszenie się świadomości ekologicznej mieszkańców obszarów wiejskich i w efekcie wyższa skłonność producentów rolnych do stosowania metod produkcji rolnej przyjaznych środowisku naturalnemu, w tym stosowania produkcji ekologicznej. Ponadto Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest organem prowadzącym dla 52 szkół rolniczych, których sieć obejmuje cały kraj i które dysponują dużym potencjałem mogącym przyczynić się do propagowania dobrych praktyk w zakresie kreowania gustów konsumenckich, poznawania żywności ekologicznej i lepszego zrozumienia pracy i życia na obszarach wiejskich.
- 5) Rolnictwo ekologiczne i produkcja żywności ekologicznej są szansą dla wielu rolników, w tym w gospodarstwach, opartych głównie o własne zasoby siły roboczej. Ponadto dzięki wytwarzaniu produktów ekologicznych rolnictwo przyczynia się do zwiększenia na rynku podaży produktów o wysokiej jakości, coraz częściej poszukiwanych przez konsumentów. Rolnictwo ekologiczne może służyć jako czynnik aktywizacji społeczności lokalnych i w szczególny sposób przyczyniać się do rozwoju obszarów wiejskich poprzez produkcję żywności i zagospodarowanie nadwyżek siły roboczej. Pozytywny wpływ rolnictwa ekologicznego jest odczuwalny, przede wszystkim na lokalnym rynku pracy. Ożywienie na rynku pracy jest jedną z cech otoczenia rolnictwa ekologicznego.
- 6) Szansą jest również usprawnienie systemu powiązań i współpracy między tymi, którzy potrzebują wiedzy i nowych rozwiązań a tymi, którzy mają możliwość dostarczenia odpowiednich „produktów” oraz dostosowanie oferty do potrzeb odbiorców (poprzez rozwój i wdrażanie wyników badań oraz wykorzystanie wyników i rozwiązań z badań prowadzonych za granicą). Niezwykle istotna jest tu współpraca pomiędzy organizacjami producentów, przetwórców, a ośrodkami naukowymi prowadzącymi badania w zakresie rolnictwa ekologicznego.
- 7) Jako dużą szansę należy postrzegać możliwość poprawienia jakości komunikowania się pomiędzy podmiotami na rynku. Dotyczy to przepływu informacji pomiędzy wszystkimi podmiotami, które mogą być zaangażowane w rozwój tego sektora konsumentów, producentów rolnych, przetwórców, organizacje, ośrodki doradztwa, władze samorządowe i rządowe.
- 8) Szansą rozwojową całego sektora jest integracja i współpraca pomiędzy podmiotami w branży i podejmowanie wspólnych działań w tym działań informacyjnych, promocyjnych i edukacyjnych. W tym zakresie niezbędne jest podejmowanie działań mających na celu wzmocnienie organizacji w sektorze rolnictwa ekologicznego. Bez zorganizowanej i zinstytucjonalizowanej formy współpracy pomiędzy producentami ekologicznymi nie jest możliwe rzeczywiste urynkowienie produkcji oraz wykorzystanie wszelkich możliwości rozwojowych pozytywnie przekładających się na jakość i poziom

życia mieszkańców wsi. Tylko poprzez wspólne działanie zapewnić można: odpowiedni poziom i stałą jakość produkcji, gwarancję ceny, opłacalność koniecznych do poniesienia inwestycji i minimalizację jednostkowych kosztów stałych. Szansą rozwojową gospodarstw jest wzmocnienie ich pozycji rynkowej poprzez silniejsze, poziome i pionowe powiązania w łańcuchu żywnościowym. Pożądana jest samoorganizacja rolników zapewniająca wspólne wprowadzanie produktów do obrotu, planowanie działań, marketing i promocję oraz dostosowanie oferty do potrzeb. Szansą dla rozwoju rolnictwa ekologicznego jest wsparcie działań podejmowanych przez liderów, prekursorów działań związanych z wdrażaniem, rozwojem i promocją tego typu produkcji. Osoby takie mogą merytorycznie i praktycznie, na własnym przykładzie lub w oparciu o wiedzę teoretyczną, przybliżyć zainteresowanym tajniki tego rodzaju produkcji. Bardzo ważne jest tu wykorzystanie wiedzy i doświadczenia doradców rolnośrodowiskowych i pracowników ośrodków doradztwa rolniczego.

- 9) Szansą dla rozwoju rolnictwa ekologicznego w skali kraju jest zaangażowanie władz samorządowych w jego rozwój na poziomie lokalnym. Zaangażowanie samorządu w rozwój rolnictwa ekologicznego jest jednym z elementów kluczowych do rozwoju tego rynku, w szczególności w zakresie budowy świadomości społecznej o rolnictwie ekologicznym. Konieczne jest podjęcie działań zmierzających do włączenia się samorządów lokalnych w szeroko rozumiany rozwój rolnictwa ekologicznego i propagowanie tej formy gospodarowania. Obejmuje to przekazanie informacji i pokazanie korzyści płynących z sytuacji, gdy na danym terenie działają liczni, a do tego zorganizowani rolnicy i przetwórcy produkujący ekologiczną żywność. Do korzyści tych, jak pokazują badania, zaliczyć należy w szczególności: spadek bezrobocia, zapobieganie wyludnianiu się wsi, większe wpływy podatkowe dla gmin, mniej wydatków socjalnych, rozwój innych niż rolnictwo ekologiczne aktywności gospodarczych, a także społecznych, wreszcie promocja danej Jednostki Samorządu Terytorialnego. Następnie, za sprawą pokazania przykładów i dobrych praktyk (tak z Polski, jak i z zagranicy), należy zachęcić samorząd do podejmowania konkretnych działań w wymiarze lokalnym (np. tworzenie miejsc, w których w ekologiczni producenci i rolnicy mogliby sprzedawać swoje produkty) i włączania się w promocję ekologicznego sposobu gospodarowania¹⁰.
- 10) Rozwój i propagowanie dobrych praktyk za pośrednictwem gospodarstw demonstracyjnych. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział Kraków, w kooperacji z Wojewódzkimi Ośrodkami Doradztwa Rolniczego, od 2011 roku realizuje projekty związane z utworzeniem i funkcjonowaniem „Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych”. Zagroda Edukacyjna to przedsięwzięcie prowadzone przez mieszkańców wsi na obszarach wiejskich, gdzie realizowane są cele edukacyjne skierowane głównie do dzieci i młodzieży, przede wszystkim ze szkół podstawowych i gimnazjów.
- 11) Jednym z czynników wpływających istotnie na rozwój rynku produktów rolnictwa ekologicznego jest wsparcie finansowe udzielane na podstawie przepisów o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Niezbędne jest utrzymanie i odpowiednie zaprojektowanie wsparcia sektora rolnictwa ekologicznego w obecnym okresie programowania. Należy przyjmować takie rozwiązania i dążyć do tego, aby gospodarstwa ekologiczne były samowystarczalne ekonomicznie, a wsparcie i płatności rekompensowały jedynie poniesione koszty i utracone dochody. Bardzo ważne jest zwiększanie trwałości oddziaływania udzielonego wsparcia. Wsparcie w szczególności

¹⁰ Patrz: *Rolnictwo ekologiczne czynnikiem rozwoju lokalnego – analiza wybranych przypadków*, Warszawa 2013 r. Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Jasiński J., Michalska S. i Śpiewak R.

powinno być kierowane na rozwój potencjalnie najbardziej konkurencyjnych sektorów rolnictwa ekologicznego uwzględniających zmiany w strukturze popytu. Należy zaznaczyć tu sektory takie jak sektor owoców (np. jabłka, maliny, truskawki), sektor warzyw (np. cebula, kapusta, pomidory i ogórki), a także sektor mięsny (drób, wołowina, wieprzowina), sektor produkcji jaj oraz w szczególności sektor mleczarski. Wsparcie powinno dotyczyć również wybranych zbóż oraz ziół. Istotne jest również wsparcie sektorów, które są specyficzne dla krajowej produkcji ekologicznej jak np. dziczyzna fermowa – jelenie i daniele.

4.4 Zagrożenia

- 1) Zagrożeniem dla sektora rolnictwa ekologicznego jest słabo rozwinięty rynek produktów ekologicznych przekładający się na wysokie koszty transakcyjne, wysokie marże oraz wysoką cenę produktów ekologicznych na rynku krajowym. Biorąc pod uwagę obecną szacunkową wartość rynku, przeprowadzono analizy zmian i rozwoju tego sektora. Obliczenia wykonane według 2 wariantów, różniące się średniorocznym tempem rozwoju wartości rynku (10 i 20%) wskazują, że w 2020 roku wartość rynku (przy założeniu obecnego poziomu rynku na 59 mln euro) może osiągnąć wartość pomiędzy 139 mln a 304 mln euro. Przeliczając na głowę mieszkańca, wartość tego spożycia może wzrosnąć zależnie od założonego stopnia wzrostu z 3 euro w 2011 roku do 7 euro lub 15 euro w roku 2020. Zagrożeniem dla sektora rolnictwa ekologicznego jest brak działań stymulujących i aktywizujących sektor oraz rynek, a w konsekwencji pozostanie na najniższej ścieżce wzrostu.

Rynek produktów ekologicznych jest wciąż rozwijającym się obszarem produkcji, a popyt na produkty ekologiczne ma tendencję wzrostową, choć wciąż jest jeszcze ograniczony. Brak działań informacyjnych może prowadzić do ograniczenia lub zahamowania tempa wzrostu popytu na rynku krajowym. Dalsza koncentracja w wyższych fazach łańcucha żywnościowego, a szczególnie w przetwórstwie i handlu może osłabiać pozycję słabo zorganizowanych producentów ekologicznych, utrudniać sprzedaż oraz dostęp tych producentów do rynku.

- 2) Rosnąca konkurencja ze strony producentów wytwarzających produkty w innych krajach (przede wszystkim państwach członkowskich UE), w których są oni lepiej zorganizowani lub bardziej konkurencyjni jakościowo i cenowo.
- 3) Niewłaściwym jest w niektórych przypadkach fakt, wysokiego udziału dopłat w dochodzie producentów rolnych. Niesie to ze sobą ryzyko uzależnienia od pomocy i ryzyko braku trwałości ekonomicznej gospodarstw. Przekazywane wsparcie powinno być dodatkowym dochodem rekompensującym wyższe koszty produkcji ekologicznej, a zgodnie z zasadą dodatkowości, nie powinno stanowić jedyne uzasadnienie dla decyzji o rozpoczęciu produkcji ekologicznej w gospodarstwie. Tym samym wsparcie to nie powinno być postrzegane jako czynnik niezbędny dla funkcjonowania gospodarstw podejmujących produkcję ekologiczną w długim horyzoncie czasu.
- 4) Dużym zagrożeniem jest występujące i rosnące zanieczyszczenie środowiska środkami niedopuszczonymi w produkcji ekologicznej, które negatywnie wpływa na możliwość prowadzenia takiej produkcji lub zwiększają ryzyko jej prowadzenia. Ryzyko wystąpienia zanieczyszczeń może być związane ze strukturą pól uprawnych i wielkością gospodarstw. W przypadku małych działek i „wyspowego” charakteru rolnictwa ekologicznego bardzo łatwo może dojść do przeniesienia na pola ekologiczne środków stosowanych na polach konwencjonalnych w wyniku nieumiejętnego ich stosowania.

Należy tu podkreślić, że często trudno jest ustalić sprawcę przeniesienia środków ochrony roślin z pól konwencjonalnych na pola ekologiczne.

- 5) System rolnictwa ekologicznego jest oparty na zaufaniu konsumentów do systemu kontroli i certyfikacji. Błędy pojedynczych podmiotów w sektorze lub w systemie kontroli i certyfikacji mogą rzutować na postrzeganie całego sektora lub systemu. System produkcji ekologicznej wymaga aby w całym kanale rynkowym tych produktów była zachowana wysoka etyka uczestników. Niedopuszczalne jest kształtowanie wizerunku rolnictwa ekologicznego poprzez odosobnione i pojedynczo nagłośnione przypadki nieprawidłowości lub niezgodności.
- 6) Częste zmiany przepisów prawnych w zakresie wsparcia oraz możliwość wystąpienia różnej interpretacji obowiązujących przepisów. Przepisy dotyczące rolnictwa ekologicznego charakteryzują się dużą zmiennością. Bardzo ważne są tutaj działania koordynujące tak, aby uwzględnić wszystkie zmiany i uniknąć odmiennej interpretacji tych samych przepisów.

Analiza SWOT sektora rolnictwa ekologicznego w Polsce wskazuje na istnienie szeregu uwarunkowań pozytywnie wpływających na szanse rozwoju produkcji ekologicznej. Relatywnie niskie historyczne wykorzystanie nawozów oraz środków ochrony roślin obniża ryzyko wystąpienia zanieczyszczeń produktów ekologicznych środkami niedozwolonymi w produkcji. Bliskość największych rynków zbytu sprzyja sprzedaży, także poza rozwijającym się rynkiem w Polsce. Niestety słabo rozwinięty system powiązań pionowych i poziomych w połączeniu z brakiem bazy przetwórczej powoduje, że producenci ekologiczni mają problemy ze sprzedażą swoich produktów, a konsumenci z ich nabyciem. Istotnym zadaniem w obecnej sytuacji w Polsce jest lepsze ukierunkowanie wsparcia produkcji i producentów ekologicznych w celu umożliwienia jak najlepszej organizacji sektora oraz wykorzystania jego znaczącego w Europie potencjału, w szczególności w zakresie wzrostu ekologicznej produkcji zwierzęcej oraz przetwórstwa produktów ekologicznych. Dobra organizacja produkcji i przetwórstwa w połączeniu z możliwością zbytu produktów zapewni sektorowi rolnictwa ekologicznego możliwość trwałego funkcjonowania na rynku Unii Europejskiej.